

Dr. Martin Mičura :

Účasť štátneho zástupcu na sporoch a veciach občianskych.

V manželských sporoch už zák. čl. XXXI/1894 poskytoval štátnemu zástupcovi právo, aby mohol zaviesť spor o zmätočnosť manželstva (§ 47) a napadnúť manželstvo osoby nedospelšej (§ 56) do jej dospelosti (tojest u mužských do 18., u ženských do 16. dovŕšeného roku).

Občiansky sporový poriadok (zák. čl. I/1911) uznal za potrebné, aby účasť štátneho zástupcu na manželských sporoch rozšíril a to so zreteľom na verejný záujem. Podľa dôvodovej zprávy jednotnosť konania, nestrannosť a splnenie úkolu lepšie sú zabezpečené, keď na miesto obhajcu manželstva vystupuje štátny zástupca, ktorému možno dať úpravy a ktorý je úradne zodpovedný. Bolo potrebné rozšíriť pôsobenie štátneho zástupcu v týchto sporoch aj preto, že bolo v nich upustené od ich preskúmavania z úradnej moci. Podľa § 644 Osp. »na manželských sporoch môže sa zúčastniť štátny zástupca (hlavný prokurátor, na Najvyššom súde generálny prokurátor) i v tom prípade, keď podľa zákona nemôže vystupovať ako strana. Štátny zástupca má byť preto o každom termíne z úradnej povinnosti uvedený a spisy a rozhodnutia, ktoré sa doručujú stranám, majú byť aj jemu doručené. Spôsob uvedomenia a oznámenia upravený je nariadením. Je oprávnený nazrieť do spisov a tiež použiť opravných prostriedkov. — V sporoch o zmätočnosť manželstva vykonáva štátny zástupca práva strán a môže vystúpiť tak v záujme platnosti ako aj neplatnosti manželstva i v tom prípade, keď nie on podal žalobu atď.«. Tu podotýkam, že v pôvodnom návrhu osnovy bolo štátnemu zástupcovi zabezpečené právo, aby v záujme zachovania manželstva mohol tak v prípravnom konaní ako aj na pojednávaní činiť návrhy, predniesť skutočnosti a dôkazy a použiť opravných prostriedkov. Na plnárnom zasadnutí snemu tento návrh neprešiel, právo štátneho zástupcu v takých sporoch, v ktorých nebol stranou, obmedzené bolo na nazretie do spisov a na použitie opravných prostriedkov. Toto stanovisko snemu vyvolalo v právnických kruhoch živú kritiku; tak Magyary zastával názor, že je čudné

postavenie štátneho zástupcu v takýchto sporoch, v ktorých môže síce použiť opravných prostriedkov, avšak nemôže sa ozvať na pojednávaní určitých manželských sporov. V Maďarsku došla v tomto smere náprava zák. článkom XXXIV/1935, ktorý v § 55 na miesto § 644 ods. 3 Osp. zaviedol toto ustanovenie: »Štátny zástupca má právo nazrieť do spisov, urobiť návrh ohľadne rozhodnutia, ktoré sa má vyniesť, a v záujme zachovania manželstva, predniesť skutočnosti a dôkazy, tiež použiť opravných prostriedkov«. Keďže však štátni zástupcovia sú už trestnými vecmi veľmi zafaržení, a tak by tento svoj úkol v manželských sporoch cieľuprimierane splniť nemohli, zaviedla táto, teraz citovaná, novela maďarskú starú a zrušenú ustanovizeň obhajcu manželstva, ktorý má pomáhať štátnemu zástupcovi pri zadovážení skutočnosti a dôkazov potrebných v záujme zachovania manželstva. Ale tomuto obhajcovi manželstva nepriznáva novela právo na odvolanie; môže však požiadať štátneho zástupcu, aby podal odvolanie. Konečne podotýkam, že podľa maďarského práva obhajcu manželstva nemožno ustanoviť v tých manželských sporoch, v ktorých môže štátny zástupca ako strana vystúpiť, lebo veď v týchto sporoch je verejný záujem účasťou štátneho zástupcu a zásadou oficiality dostatočne chránený.

Osobitné postavenie má štátny zástupca ako zástupca verejného záujmu v sporoch o zmätočnosť manželstva, ním samým podaných. Keď totiž v takýchto sporoch on zmešká termín pojednávania, súd z úradnej moci určí nový termín (§ 672 ods. 4 Osp.), hoci inak v prípade nedostavenia sa žalobníka mal by byť spor zastavený (ods. 2 teraz citovaného paragrafu). Pravda, v prípade, že n a p á d a c í spor zaviedol aj sám štátny zástupca, a neprišiel na termín pojednávania, má to za následok zastavenie sporu.

Otázka je, aké má procesnoprávne postavenie štátny zástupca v manželských sporoch, v ktorých nie je stranou (napríklad v spore o napadnutie manželstva, ktorý nie on zaviedol, v rozlukovom spore). Marcel Kovács a Sztehlo procesnoprávne postavenie štátneho zástupcu v takýchto sporoch kvalifikujú ako postavenie vedľajšieho intervenienta, — podľa Magyaryho »ak štátny zástupca nezúčastní sa na manželskom spore ako strana procesná, jeho právne postavenie je celkom zvláštne, on nie je stranou, ani vedľajším intervenientom, ani procesným zástupcom, ale takým úradným orgánom, ktorý v celkom samostatnom odbore pôsobnosti vplýva na manželský spor, ... jeho účasť na týchto sporoch nie je podľa zákona obligatórna, lež ponechané je jeho úsudku, či sa zúčastní v niektorom manželskom spore alebo nie«.

Podľa § 673 Osp. do zápisnice o pojednávaní treba zapísať aj meno prítomného štátneho zástupcu a jeho žiadosti.

V sporoch o zmätočnosť manželstva, alebo v sporoch o napádanie manželstva (zavedených štátnym zástupcom) môže súd nariadiť oddelené žitie manželov aj na návrh štátneho zástupcu (alebo z úradnej moci) podľa § 72 ods. 2 zák. čl. XXXI/1894.

V sporoch o odznanie manželského pôvodu dieťaťa môže sa podľa § 699 Osp. ako strana zúčastniť aj štátny zástupca (hlavný prokurátor, na Najvyššom súde generálny prokurátor). Štátny zástupca má byť preto z úradnej povinnosti uvedený o každom termíne a spisy a rozhodnutia, ktoré sa doručujú stranám, majú sa aj jemu doručiť. Spôsob uvedomenia a oznámenia upravený je nariadením. — Štátny zástupca má právo nazrieť do spisov, robiť návrhy ohľadne rozhodnutia, ktoré sa má vyniesť, predniesť v záujme manželského pôvodu dieťaťa skutočnosti a dôkazy, tiež použiť opravných prostriedkov.

Podľa stanoviska Marcela Kovácsa (Komentár strana 1354) v takýchto sporoch štátny zástupca nie je procesnou stranou, ale len intervenientom a to na strane žalovanej v záujme manželského pôvodu dieťaťa. Ak štátny zástupca nepríde na pojednávanie, nemá to právnych následkov a neprivodí to odročenie pojednávania. V prípade, že žalobník v takýchto sporoch odstúpi od žaloby alebo zamešká termín, nemôže štátny zástupca prevziať žalobou, práve tak, ako nemôže prevziať opravný prostriedok v prípade, keď sa ho žalobník vzdal.

Vo veciach predĺženia maloletosti alebo o zrušenie tohto predĺženia podľa §§ 702—717 Osp., ďalej vo veciach postavenia pod poručníctvo a opatrovníctvo a vo veciach zrušenia týchto podľa §§ 718—729 Osp., v ktorých podľa § 55 zák. č. 100/1931 Sb. z. a n. na miesto konania sporného nastúpilo konanie nesporné, agenda, prislúchajúca podľa zák. čl. XX/1877 a neskorších zákonov fiškáľovi sirotskej stolice, prešla podľa § 8 vládneho nariadenia č. 391/1922 Sb. z. a n. (zachovaného v tejto časti v platnosti § 57 zák. č. 100/1931 Sb. z. a n.) na štátneho zástupcu v sídle poručenského úradu druhej stolice. Podľa § 703 Osp. môže žiadať predĺženie maloletosti, a podľa § 717 Osp. zrušenie predĺženia maloletosti štátny zástupca môže tiež žiadať postavenie plnoletého pod opatrovníctvo podľa §§ 719, 721 Osp. zrušenie tejto kurately podľa § 727 Osp., pričom podľa § 704 Osp. (§ 723 Osp.) je štátnemu zástupcovi zaistené právo, aby v týchto veciach mohol vykonávať práva strany aj vtedy, ak nie on žiadal zavedenie dotyčného konania (pokračovania).

Vo všetkých tu uvedených prípadoch účasť štátneho zástupcu na týchto konaniach odôvodnená je verejným záujmom, ktorý sa viaže k týmto veciam.

Vo veciach manželských, štatusových tak podľa rakúskeho, ako aj podľa nemecko-ríšskeho občianskeho sporového

poriadku bola účasť štátneho zástupcu zabezpečená. Po zavedení autoritatívneho režimu zásada, aby účasť štátneho zástupcu vo verejnom záujme — správnejšie v záujme národnej pospolitosti — bola zaistená všade tam, kde je to podľa významu vecí pre národnú pospolitosť žiadúce, bola ešte prehĺbená, nakoľko bolo nariadené spolupôsobenie štátneho zástupcu napríklad v §§ 77 a 98 zákona o účastinných spoločnostiach, v § 19 zákona o depurácii z dlhov atď.

V novom talianskom občianskom sporovom poriadku (Codice di procedura civile, ktorý podľa dekrétu z 8. októbra 1940 — XVIII n 1443 bude v účinnosti od 21. apríla 1942) je spolupôsobenie štátneho zástupcu tiež intenzívne zaistené. Tak v § 69 je ustanovenie o žalobnom práve štátneho zástupcu; podľa tohto paragrafu vykonáva štátny zástupca žalobné právo civilné v prípadoch zákonom určených; podľa § 70 štátny zástupca musí sa zúčastniť a to pod následkami neplatnosti z úradnej moci vyslovenej: 1. v sporoch, ktoré len on môže započítať, 2. v sporoch manželských, počítajúc medzi nich aj rozvod, 3. v sporoch štatusových, 4. v sporoch z kolektívneho alebo individuálneho pracovného pomeru v odvolacom konaní, 5. v iných prípadoch ktoré určuje zákon (§§ 221, 397, 796). Musí sa zúčastniť na každom spore u dvora kasačného; konečne môže sa zúčastniť na každom spore, v ktorom ide o verejný záujem. § 71 má ustanovenia o sdelení spisov štátnemu zástupcovi. Podľa toho sudca, ktorému bol predložený niektorý zo sporov, označených v prvom odseku predošlého článku, nariadi sdelenie spisov štátnemu zástupcovi, aby ten mohol spolupôsobiť. Takéto isté nariadenie môže vydať sudca vždy, keď ide o prípady, označené v poslednom odseku predošlého článku. V § 72 sú práva štátneho zástupcu. Podľa tohto štátneho zástupca, ktorý sa zúčastní na takom spore, ktorý on môže započítať, má všetky tie práva, ktoré prislúchajú sporovým stranám a môže ich vykonávať vo forme, v akej ich zákon pre tieto ustanovuje. — V iných prípadoch jeho zúčastnenia sa, určeného v čl. 70 — vyjmúc prípad v odseku 2 onoho článku — môže štátny zástupca predložiť listiny, dôkazy, robiť závery v rámci žiadostí stranami predložených, nemôže však podať odpor proti rozsudku, ak len nejde o prípad článku 397. — Podľa § 73 na úradníkov štátneho zastupiteľstva, ktorí sa zúčastnia civilného sporu, treba použiť tých ustanovení tohto zákona, ktoré sú platné pre vylúčenie sudcu (§ 51) atď. Konečne § 74 hovorí o zodpovednosti štátneho zástupcu. Podľa tohto ustanovenia o zodpovednosti sudcu a o vykonávaní žalobného práva (55, 56) treba použiť aj na štátnych zástupcov, ktorí sa zúčastnia na civilnom spore, ak sa pri vykonávaní svojej funkcie dopustili dolusu, podvodu alebo násilia.

V nemeckej riši myšlienka spolupôsobenia štátneho zástupcu v sporoch a veciach občianskych bola zásadne a vo všeobecnosti realizovaná, nakoľko tam vydaný bol zákon z 15. júla 1941 o spolupôsobení štátneho zástupcu v občianskych právnych veciach (Das Gesetz über die Mitwirkung des Staatsanwalts in bürgerlichen Rechtssachen vom 15. Juli 1941), ktorý pre svoje zásady, v ňom vyjadrené a tvoriace voči dnešnému stavu veľké novoty, zasluhuje, aby som ho na tomto mieste oboznámil. V nemeckej právnickej literatúre sa v posledných rokoch čím ďalej tým častejšie ozývaly hlasy, ktoré v podstate stavaly sa na názor, vyjadrený napríklad v diele Augusta Jägera »Der Richter, Wesen und verfassungsrechtliche Stellung«, podľa ktorého (viď na strane 64) »die Wahrung des Rechts, auch im jetzt noch sogenannten bürgerlichen Recht und Prozess, nicht die Sache des Einzelnen, sondern die Angelegenheit der Gemeinschaft ist. Sie gestattet die Rechtsverfolgung nach den Erfordernissen ihres Lebensinteresses«. Pokladám za potrebné predoslať túto zásadu, lebo bez nej by bolo ťažko porozumieť reformným zásadám, vyjadreným v citovanom zákone, ktoré sú pre právnikov staršieho smýšľania v ich súvislosti a rozsahu pri najmenšom veľmi nové a neobvyklé. Veď — až na výnimky, ktoré som uviedol, v ktorých z dôvodu verejného záujmu pripúšťal sa do sféry súkromnoprávnej zásah aj inej osoby, ako ktorá je na veci práve zúčastnená (štátneho zástupcu) — platila dosiaľ všeobecná zásada, že v občianskom spore nebolo možno konať »ultra petitum« a bez náležitého impulzu so strany osoby na to oprávnenej; pracovali sme vždy s pojmom »dominus litis«.

Nový zákon má dve novoty zásadného významu: prvá z nich je vyjadrená v jeho 1 § a ustanovuje »právo štátneho zástupcu k spolupôsobeniu vo všetkých občiansko-právnych veciach« (»Das Mitwirkungsrecht des Staatsanwalts in allen bürgerlichen Rechtssachen«), druhou z novôt je »návrh hlavného ríšskeho štátneho zástupcu na Ríšskom súde na obnovu v právoplatne rozhodnutých veciach civilnoprávnych« podľa § 2 zákona (Wiederaufnahmeantrag des Oberreichsanwalts beim Reichsgericht).

Tento zákon platí pre všetky konania (pokračovania) v civilnoprávnych veciach, teda nielen vo veciach podľa občianskeho sporového poriadku, ale napríklad aj vo veciach exekučných, konkurzných atď.; avšak len vo veciach civilnoprávnych, vybavených pred r i a d n y m i s ú d m i, pod ktorými treba rozumieť aj pracovné sudy a im na roveň postavené takéto sudy; nemožno ho však použiť vo veciach spadajúcich napríklad pred takzvané »Erbgesundheitsgerichte«, »Familienfideikommissgerichte«. Ak dosiaľ platné nemecké právo pripúšťalo spolupôsobenie štátneho zástupcu vo veciach občiansko-právnych, a to azda i nad mieru v novom zákone urč-

nú, ostávajú tieto ustanovenia podľa § 1 ods. 2 zákona nedotknuté.

Podľa § 1 zákona je štátny zástupca oprávnený spolupôsobiť vo všetkých občiansko-právnych veciach riadnych súdov, aby uplatnil okolnosti, na ktoré s hľadiska národnej pospolitosti pri konaní (pokračovaní) a pri rozhodnutí treba vziať ohľad (»um die vom Standpunkt der Volksgemeinschaft im Verfahren und bei der Entscheidung zu berücksichtigenden Umstände geltend zu machen«). E. Staud v článku »Die Mitwirkung des Staatsanwalts in bürgerlichen Rechtssachen (D. Justiz v 25. júla 1941) má za to, že určenie úkolu štátneho zástupcu v tomto rozsahu ukazuje na to, že štátny zástupca použije svojho tu zabezpečeného práva len vtedy, keď je to v určitom prípade podľa povahy a významu veci v záujme národnej pospolitosti (»Volksgemeinschaft«) žiadúce.

Rozsah spolupôsobenia štátneho zástupcu je ohraničený v ods. 1 § 1 cit. zákona. Podľa toho je štátny zástupca oprávnený zúčastniť sa na všetkých pojednávaniach, predniesť skutočnosti a dôkazné prostriedky a vysloviť svoje dobrozdanie o vydať sa majúcom rozhodnutí (sich über die zu erlassende Entscheidung gutachtlich zu äussern). Podľa názoru E. Stauda v citovanom už článku štátny zástupca — odhliadnuc oď prípadov, v ktorých mu už doterajšie právo priznáva väčšiu rolu — nebude pri tomto svojom konaní stranou alebo účastníkom konania (pokračovania) v tom smysle, že by mohol konanie zaviesť, vecné návrhy činiť a opravné prostriedky použiť, lebo toto všetko bude ponechané stranám. Ani návrhy na odročenie pojednávania nebude robiť, ale jeho úlohou bude dávať súdu podnet k opatreniam, ktoré sa majú vykonať z úradnej moci. Pri prednesení skutočností a dôkazov je štátny zástupca neodvislý od návrhov a prednesov strán. Tak — podľa komentátora hore spomenutého — môže pri tom prísť do rozporu hoci aj so súhlasnými takýmito prednesmi strán, ak zbadá také záujmy národnej pospolitosti, ktoré musia predchádzať záujmom strán. Konanie štátneho zástupcu v tomto smere môže zamedziť aj vydanie rozhodnutia na základe zmeškania. Trovy, ktoré zapríčinené budú spolupôsobením štátneho zástupcu (napríklad trovy, spojené s prevedením dokazovania ním navrhnutého), sú časťou trov konania a znáša ich strana, ktorá má podľa pravidiel znášať trovy dotyčného konania (pokračovania).

V § 2 cit. zákona vyriešené právo hlavného ríšskeho štátneho zástupcu podať návrh na obnovu konania je zásadnou novotou v občianskom práve. Podľa tohto paragrafu môže hlavný ríšsky štátny zástupca v právoplatne rozhodnutých občiansko-právnych veciach riadnych súdov do jedného roku po nastúpení právoplatnosti urobiť na Ríšskom súde návrh na obnovu konania (pokračovania), ak proti správnosti roz-

hodnutia sú závažné právne alebo skutkové pochybnosti a on z dôvodu zvláštneho významu rozhodnutia pre národnú pospolitosť považuje za žiaducné obnovené pojednávanie a rozhodnutie.*)

Avšak nie každé — snáď nesprávne — rozhodnutie môže byť obnovené. K tejto obnove nestačí, aby rozhodnutie bolo uznané za nesprávne, ale musí ísť o také rozhodnutie, ktoré je pre národnú pospolitosť zvláštneho významu, ktoré siaha nad záujem bezprostredne zúčastnených strán, aby mohlo byť podrobené dodatočnému sudcovskému preskúmaniu v obnovenom konaní (pokračovaní). Rozhodnutia, v ktorých niet tohto kritéria, nemožno obnoviť, lebo v takýchto — hoci mylných — rozhodnutí — ako to dôvodová zpráva hovorí — musí záujem postihnutej strany ustúpiť záujmu celku, ktorý vyžaduje, aby občiansko-právne veci boly po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov konečne rozhodnuté.

Len a jedine tomuto hlavnému ríšskemu štátnemu zástupcovi prislúcha právo uvážiť, či ide o vec takého významu, že je obnova konania žiadúca a tiež len on má právo navrhovať takúto obnovu.

Rozhodnúť o tomto návrhu prislúcha podľa § 3 cit. zákona takzvanému »Veľkému senátu pre veci občianske na Ríšskom súde« (der Grosse Senat für Zivilsachen beim Reichsgericht). Nerozhoduje tedy o tomto návrhu civilný senát Ríšskeho súdu, ale osobitný senát, vybrané gremium Veľkého senátu, a to bez ohľadu na to, či ide o obnovu rozhodnutia hlavného súdu (Oberlandesgericht) alebo dokonca rozhodnutia Ríšskeho súdu, ba či o rozhodnutia len takzvaného »Amtsgericht«-u. Osoby, zúčastnené na predošlom konaní (pokračovaní) možno vypočúť, avšak konanie pred Veľkým senátom je od predošlého konania neodvislé konanie, ktoré sa vykoná z úradnej moci, na ňom sa činne zúčastní len hlavný ríšsky štátny zástupca, strany predošlého konania nemajú práva k návrhom alebo k inému spolupôsobeniu, m ô ž u, ale nemusia byť vypočuté. Podľa spomenutého už komentátora trovy tohoto obnoveného konania nezafažujú strany predošlého konania, ale idú na účet štátnej pokladnice, čo je odôvodnené zvláštnou povahou tohto konania, v ktorom nejde v prvom rade o záujem strán, ale o záujem národnej pospolitosti.

Ak Ríšsky súd vyhovie návrhu na obnovu, zruší — nakoľko je to žiadúce — predošlé konanie a v ňom vynesené roz-

*) V nemeckom znení: »In rechtskräftig entschiedenen bürgerlichen Rechtssachen der ordentlichen Gerichte kann der Oberreichsanwalt beim Reichsgericht binnen eines Jahres nach Eintritt der Rechtskraft die Wiederaufnahme des Verfahrens beantragen, wenn gegen die Richtigkeit der Entscheidung schwerwiegende rechtliche oder tatsächliche Bedenken bestehen und er wegen der besonderen Bedeutung der Entscheidung für die Volksgemeinschaft die erneuerte Verhandlung und Entscheidung für erforderlich hält«.

hodnutie a nariadi nové pojednávanie a rozhodnutie vo veci. Ríšsky súd určí, či obnovené pojednávanie má konať a rozhodnutie vyniesť súd, na ktorom sa viedlo predošlé konanie, alebo či miesto neho iný súd rovnakého druhu, alebo či senát Ríšskeho súdu (§ 4 cit. zák.).

Obnovené konanie považuje sa za pokračovanie v predošlom konaní. Súd je viazaný na právne a skutkové posúdenie, ktoré Ríšsky súd postavil za základ svojho rozhodnutia (§ 5 cit. zák.). Konanie v obnovenej veci riadi sa podľa pravidiel a zásad, predpísaných a smerodajných pre predošlé konanie. Tak napríklad: ak obnovené konanie a rozhodnutie bolo prenesené na senát Ríšskeho súdu, aj pre konanie pred ním budú smerodajné predpisy, ktoré platia na konanie tej inštanície, pojednávanie ktorej má byť obnovené, za daných okolností tedy predpisy platné pre konanie pred odvolacím súdom, po prípade pre konanie pred súdom prvej stolice.

V Protektoráte Čechy a Morava platí tento zákon — podľa jeho § 8 — pre konanie pred nemeckými súdmi.

Podľa § 6 zákona môže predseda Veľkého senátu alebo ním poverený člen tohto senátu urobiť súčasne opatrenia ohľadne vykonateľnosti rozhodnutia, napadnutého návrhom na obnovu. Na návrh hlavného ríšskeho zástupcu možno takéto opatrenie urobiť už aj pred podaním návrhu na obnovu.

Toto je zákon, ktorý do odboru civilného práva priniesol novotu tak ďalekosiahajúceho významu. Ako som to už uviedol, zákon ten je výronom nového nazierania na právo a iné ustanovizne života v národnej pospolitosti, vyvolaného práve novým usporiadaním života podľa zásad národného socializmu.

Dr. Miloslav Takáč:

Prísazná formula v našich zákonoch.

V právnych predpisoch, uverejnených doteraz v Slovenskom zákonníku, nachodíme na 9 miestach prísažnú formulu a keď tieto prísažné formulky porovnáme, vidíme, že podľa ich znenia môžeme ich roztriediť do piatich skupín.

Prvá skupina zneje: »Prisahám na Boha živého, že ... Tak mi Pán Boh pomáhaj!« a vyskytuje sa vo vládnom nariadení č. 6/1939 Sl. z. a vo vládnom nariadení č. 73/1940 Sl. z.

Druhá skupina zneje: »Prisahám, že ... Tak mi Pán Boh pomáhaj!« a vyskytuje sa v zákone č. 84/1939 Sl. z.

Tretia skupina zneje: »Prisahám na Boha Všemohúceho a Vševedúceho, že ... Tak mi Pán Boh pomáhaj!« a vyskytuje sa v zákone č. 185/1939 Sl. z., v zákone č. 255/1939 Sl. z., vo